

አቋቋም ።

ምዕራፍ ፩ ።

የአቋቋም ሥነ ሥርዓት ።

፩ኛ የአቋቋም ታሪክ ።

አቋቋም ማለት የመቆም ሥነ ሥርዓት የአቋቋምን ልክ መልክ የሚናገር ትምህርት ማለት ነው ። ማኅሌቱ ተቁሞ በሚሠራበት ጊዜ የአገልግሎቱን ሥነ ሥርዓት የዜማውን ስልት የሚገልጥ አቅድ ማለት ነው ። ይኸውም አቅድ የተጀመረ፤ ልክና መልክ የወጣለት ስሙም እንዲህ ሆኖ የታወቀው በጎንደር መንግሥት ጊዜ ነው ፤ በተለይም በአጼ አድያም ሰገድ ኢያሱ ጊዜ እንደሆነ ይነገራል ፤ እንዲሻሻል ያደረገው ሊቅ ግን ዕጩኔ ቃለ ዓዋዲ የተባለ የዜማ ሊቅ እንደሆነ የተመሰከረለት ነው ።

የማኅሌቱ ሥነ ሥርዓት ጥንታዊ ሲሆን የተጀመረውም በቅዱስ ያሬድ ጊዜ ነው ይባላል ፤ ጀምረውም እርሱ ራሱ ነው ። እርሱም በጸናጽልና በከበሮ ምስጋና ለእግዚአብሔር ያቀርብና ማኅሌትም ይቆም እንደነበር በታሪክም በሥዕልም ሁልጊዜ ይገለጻል ፤ ማለት አጼ ገብረ መስቀል በበትረ መንግሥታቸው ጫፍ እግሩን የወጉት በማኅሌት ተመስጠው እንደነበር ታሪክ ይነግረናል ።

ይኸ አዲስ ነገር እንዴት እንደተጀመረ በምንስ ምክንያት ተጀመረ ብለን ጠለቅ በማለት የመረመርን እንደሆነ ግን አጥጋቢ መልስ አናገኝም ፤ የሆነው ሆኖ እንደ ቆሚ እንደ አጫብሬ እንደ ወንጨሬ እንደ ተጉለቱ እንደ ዋድሌ ያሉት ሁሉ አሁንም የአቋቋም ሥርዓት ሳይኖራቸው ጥሬውን ዜማ ተከትለው እንደሚሔዱት ሁሉ የኛውም እንደዚሁ ሳይሆን አይቀርም ተብሎ ያስገምታል ። በጎንደር መንግሥት ግን የሁሉም ትምህርት አቅድ እንደ ወጣለት ሁሉ የማኅሌቱም ሥነ ሥርዓት መልክ ሊያገኝና በአሁኑ አቅድ ሊሠራ ቻለ ።

በሌላ መልክ ሲተረክ ደግሞ ለመጀመሪያ ጊዜ ተደረሰ የተባለበት በታሐመረ ኖሳ ሠለስቱ ምዕት ሲሆን ደራሲውም ባሕታዊ ኤስድሮስ የተባለ ሊቅ ነው ፤ እርሱም ከዕጩኔ ቃለ ዓዋዲ በፊት ወይም በኋላ እንደሆነ ግልጥ የሆነ የዘመን ልዩነት የለውም ፤ እንዲሁ በአፍ ሲተረክ የመጣውን በመያዝ እንጂ እውነቱ ይኸ ነው በማለት የተወሳዳሪ ምሕረት ይዞ የሚሔድ ታሪክ የለም ። ቀጥሎም ወደ ደብረ ገነት አጣጣሚ ቅዱስ ሚካኤል ተላለፈ ይባላል ፤ ከዚያ ቀጥሎ ግን ወደ ቅዱስ ሩፋኤል ደረሰ ።

ከዚያም ቀጥሎ ፬ቱ እንስሳ፤ ከዚያም በኋላ ወደ ደብረ መንክራት ቅዱስ ቂርቆስ ደረሰ ። ከዚያም አልፎ ወደ ደብረ ኃይል በዓታ ገባና ወንበር ተዘረ ጋለት በአዋጅም ታወቀ ይባላል ። ነገር ግን ይኸን የዛሬውን አቅድ ሊያገኘና በበ ለጠ ሊሻሻል የቻለው በአጼ ተክለ ሃይማኖት ዘመን መንግሥት እንደሆነ ይነገራል ።

ይኸንም እንደ አቀናበሩ የሚገመቱት ሊቃውንት ደግሞ ብዙዎች ሲሆኑ ከላይ ከገለጥናቸው ከሁለቱ ሊቃውንት በቀር ስመ ጥር በመሆን የታወቁት አለቃ ሎዜ ገብሩ የሸዋ ተወላጅና አለቃ ሐሤት የተባሉ የስሜን ተወላጅ ናቸው ።

እንዲሁም ሐሚር እሸቱ የተባሉትም ጭምር ይገኙበታል፤ ይሁን እንጂ በዘ መን ማን ቅድሚያ እንዳለው አይታወቅም ። እየዋለ እያደረ ግን ከአንድ ይትበ ሃል ይልቅ ወደ ብዙ እየተከፈለ ስለሔደ በ፵፬ቱ ጎንደር አድባራት ልክ ፵፬ት ይትበሃል ለመሆን ቻለ ።

በሌላ መልክ ደግሞ ከዚህ በሚቀጥለው ዓይነት ይተረክል ፤ የአቋቋም ትምህርት መልክ ያገኘው በአጼ በካፋ ዘመን መንግሥት ነው ። ቀማሪውም አዛዥ ድሜጥርስ የተባሉ ሊቅ ናቸው ፤ በታወቀው በቅዱስ ሩፋኤል ቤተ ክርስ ቲያን ጎንደር ነው ። መምህር ተስፋ ከዚያ ተምረው ደብረ መንክራት ቅዱስ ቂርቆስ ላይ ወንበር ዘርግተው አስተምረዋል ። ከዚህም ሰወርድ ሲዋረድ ከሐ ሜር እሸቱ ደርሷል ፤ ሐሚር እሸቱ ግን ለመሪይታ ገብረ ዮሐንስና ለመሪይታ ላቀው አስተምረዋል ። ከዚህ በኋላ መሪይታ ገብረ ዮሐንስ ለላይ ቤት አብነት ሲሆኑ ፤ መሪይታ ላቀው ደግሞ ለታች ቤት አብነት ሁነዋል ።

እነዚህ ፪ቱ የአንድ ቤት ተማሪዎች ሲሆኑ ወዝ በመለወጥ አንዳንድም ይትበሃል በማሻሻል ስለተለያዩ የላይ ቤት የታች ቤት የሚለውን ስያሜና ለውጥ ሊያመጣ ችሏል ።

የታች ቤት የሚባለው ከጃን ተክል ዋርካ በታች ያሉት ሲሆኑ ፤ የላይ ቤት የሚባለው ደግሞ ከጃን ተክል ዋርካ በላይ የሚገኙት አብያተ ክርስቲያናት ናቸው ። የሆነው ሆኖ አሁን የሚታወቁት የአቋቋም ቤቶች ዋና ዋናዎች ፬ ብቻ ናቸው ። እነዚህም የላይ ቤት የታች ቤት (በዓታ) ፤ የሳንኳ ፤ የተክሌ ናቸው ።

ሳንኳ የተባለው ከጎጃም ጠቅላይ ግዛት ሳንኳ ጊዮርጊስ ከተባለው እየተ ነሡ የመጡ ሊቃውንት የሠፈሩበት ቦታ ነው ። ይኸ ዓይነት መዝሙር የሚዘ መረውም በቅዱስቋምና ይኸንም በመሳሰሉት አድባራት ነው ። በጥንት ዘመን ከሳንኳ የሚመጡት ሊቃውንት ቅባቶች ስለነበሩ ፤ የሚዘምረውም እምነታቸ ውን የመሰለ አንድም የተከተለ ነበር ፤ ስለዚህም ይትበሃሉን እንደ ሃይማኖት አድርገው አጥብቀው ይይዙት ነበር ፤ አሁን ግን ስሙ እንጅ ወንበር የለውም ።

ከነዚህም ውስጥ ፩ኛ/ ጥንታዊውን አንድም ምልክቱን ተከትሎ የሚሔ ደው አቋቋም ታች ቤት አንድም በዓታ ተብሎ የሚጠራው ነው ፤ አቅድ አግ ኝቶ መንገድ አውጥቶ በለቀቃ የሚሔደው ደግሞ የላይ ቤት የተባለው ነው ።

የሳንኳ የተባለው ደግሞ እንዲሁ በቁም የሚዘመር ልዩ አካል ገዝቶ ብዙ ደቀ መዝሙር አውጥቶ ይገኝ የነበረው ከላይ የገለጥነው ነው ።

ተክሌ የተባለው ግን ከዚህ ከላይ ቤት የወጣ በቅርቡ በኛ ዘመን አለቃ ገብረ ሐና ለልጃቸው ለአለቃ ተክሌ በሥውር አስተምረው ያወጡትና በርሱ ስም የሚጠራ ነው ። ተጀመረበት የሚባለውም ደብር፤ ደብረ ታቦር ኢየሱስ ላይ ነው ፤ የሆነ ሆኖ አሁን ከጎንደር አቋቋም ጋር ተክሌው የሚወዳደር ሆኖ ይገኛል ፤ በተለይም ለዝማሚያ (ለዘንግ) ጊዜ ተክሌ ፣ ለጸናጽል ጊዜ ደግሞ ጎንደራ የሚፈለግ እንደ ሆነ ደቀ መዝሙርቱ ተስማምተውበታል ፤ በዚህም መልክ ደቀ መዝሙርቱ ማጥናት ጀምረዋል ። የላይና የታች ቤት እየተባለ የሚጠራው ስም የመጻሕፍትን ትርጓሜ ስም ተከትሎ ነው እንጂ ለአቋቋሙ የወጣ አልነበረም አሁን ግን የአቋቋሙም ትምህርት ይኸንኑ ስም የግሉ አድርጎት ስለሚገኝ በብዛት ይጠራበታል ።

ከ፩ እስከ ፫ ዓይነት የሰጠነው አስተያየት በየቦታው በሚተረከው መልክ ስለሆነ ፤ የዚህኛው እውነት የዚያኛው ግን ሐሰት ነው ልል ባለመቻሌ ሁሉንም አመልክቻለሁ ፤ የተሻለውን መያዙ የደቀ መዝሙር ፈንታ ነው ። ግን ዋና ዋና የአቋቋም ቤቶች እየተባሉ ይጠሩ የነበሩት ባህሉንም በየቦኩላቸው ይዘው ይጠሩበት የነበር ከዚህ የሚከተሉት ናቸው ።

- ፩ ደብረ ብርሃን ሥላሴ
- ፪ ደብረ ገነት አጣጣሚ ቅዱስ ጊካኤል
- ፫ አልፍኝ ቅዱስ ጊዮርጊስ
- ፬ መንበረ መንግሥት መድኅኔ ዓለም
- ፭ ቀሃ ኢየሱስ
- ፮ ደብረ ፀሐይ ቍስቋም
- ፯ ፋሲለደስ
- ፰ የሐንስ መጥምቅ
- ፱ ዳራ ገንዳ ኤዎስጣቲዎስ
- ፲ ወልደ ነጐድንድ የሐንስ
- ፲፩ ደብረ ምጥማቅ
- ፲፪ ሬት አቦ

የላይ ቤት ።

- ፩ ግምጃ ቤት ማርያም
- ፪ ቅዱስ ገብርኤል
- ፫ ዐቢዩ እግዚአ
- ፬ ሬት ሚካኤል

የታች ቤት ።

በዓታ ፤

ከላይ ቤት የተለዩ ።

- ፩ ፡ ሩፋኤል
- ፪ ፡ ፬ቱ እንስሳ
- ፫ ፡ ሠለስቱ ምዕት
- ፬ ፡ ደብረ መንክራት ቅዱስ ቁርቆስ
- ፭ ፡ ኤዎስጣቴዎስ ናቸው ።

ከዚህ በላይ የተከፈሉት የአቋቋም ትምህርት ቤቶች በዜማ ፣ በይትበሃል ትንሽ ለወጥ ያደርጉ እንጅ በትምህርት አሰጣጥ በኩል ያላቸው ስልት ፩ ዓይነት ነው ። ይኸውም እንደሚከተለው በ፭ ይከፈላል ።

- ሀ/ የዓመት በዓል
- ለ/ መዝሙር ፤
- ሐ/ አርባዕትና ቅኔ
- መ/ የወር በዓል
- ሠ/ ጸመ ድን ፤ (ቅንዋት) ነው ።

እነዚህን ሁሉ አጠናቀው ለማወቅ የተለየም ጥናት ለመውሰድ መምህራን ሆነው ለማስተማር የሚችሉ ናቸው ። ለራሳቸው በመጠኑ ዕውቀትን የሚገቡዋቸው የወር በዓላትንና የዓመት በዓላትን በመጠኑ ይቀጥላሉ እንጂ ይኸን ያህል ርቀው አያጠኑም ፤ የሆነ ሆኖ አንድ ጊዜ መንገዱን ከወደቀው ሌላውን ሁሉ በዚህ መንገድ ለመራመድ ይችላሉ ። የ፭ቱም ዓይነት የትምህርት ክፍል እንደሚከተለው ይዘረዘራሉ ።

ሀ/ የዓመት በዓል ።

የዓመት በዓል የሚባሉት የእያንዳንዱ ቅዱሳን የጌታም የእመቤታችንም የመላእክትም በዓላት ናቸው ፤ በእነዚህ በታወቁት በዓላት የሚዘመሩት የዓመት በዓላት ቀለማት ይባላሉ ። የዓመት ቀለማት ተብለው በአቋቋም መልክ የሚታወቁት በዘመናት የተከፈሉት ክብረ ቅዱሳንን ነክ ያደረጉ ከፍ ባሉት በዓላት የሚዘመሩት ናቸው ።

የሚጠኑትም እነዚህና እነዚህን የመሳሰሉ ናቸው ። ስለዚህ በዓመት ውስጥ የሚገኙትን የቅዱሳን በዓል በመከተል ደቀ መዝሙሩ በዓመት ውስጥ ትምህርቱን ሊከታተል ይችላል ።

ለ/ መዝሙር ።

መዝሙር የተባለው ትምህርት ራሱን የቻለ ትምህርት ነው፤ ይኸን ሁሉ አጠናቆ ስለሚያጠና እገሌ መዝሙር ቀጠለ ፤ ወይም ዐወቀ ተብሎ ይነገር ሊታል ።

ሐ/ አርባዕትና ቅኔ ።

አርባዕትና ቅኔ የተባለውም እንዲሁ ራሱን የቻለ ትምህርት ነው፤ ይህን እንጂ ይኸ ትምህርት በዳዊት መዝሙር መነሻነት የሚዘመረው የቅዱስ ያሬድ ድርሰት የሆነው ዜማ ሁሉ ነው ። ለጊዜው የተደረሰውን ዜማ ብቻ ሳይሆን በየጊዜው የሚደረሰውን ቅኔውን ሳይቀር ያጠናዋል ፤ በዚህም ጊዜ አርባዕትና ቅኔ የተባለውን ክፍል አጠናቆ ሊያውቅ ይችላል ።

መ/ የወር በዓል ።

የወር በዓል የተባለው ትምህርት ክብረ ቅዱሳንን ነክ የሆነ በየወሩ የሚዘመር ነው ፤ እርሱም በገጽ ፻፲፭ እንደሚገልጠው በየወሩ ማኅሌት በተቆመ ጊዜ የሚዘመረውን አጠናቆ ያውቃል ።

ሠ/ ጸመ ድን ፤ ወይም ቅንዋት ።

ጸመ ድን ወይም ቅንዋት የተባሉት በዓቢይ ጸም ጊዜ የሚዘመሩና የሚዘመሙ ናቸው፤ በአሁኑ ጊዜ ቅንዋትን አጠናቀው ይዘው የሚያስተምሩ በጣም በቅጥር ያነሱ ናቸው ፤ ተማሪውም ብዙ አይከተለውም ስለጸመ ድን ግን በገጽ ፹፭—፹፱ እንደሚገልጠው ሁሉ በጸም ጊዜ የሚዘመረውን አጠናቆ የሚያስተምሩት ትምህርት ነው ።

ምዕራፍ ፪ ።

የአቋቋም ትምህርት ስልት ።

በአቋቋም ትምህርት ውስጥ ብዙ ስልት አለው፤ ይህን እንጂ በበዓል ጊዜ ሊባሉ የሚያስፈልጉ ነገሮች አሉ፤ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው ።

ሀ/ ዝማሜ (ዘንግ)

ዝማሜ ማለት ከመቋሚያው ጋር መዝመምና ቀና ማለት ነው፤ መሪነታው ዝማሜን በዘንግ እየቃኘ ከቀኝ ወደግራ ከላይ ወደታች ከወዘወዘው በኋላ ወደ መሬት እየመታ ይቃኘዋል፤ ያዘመዋል ዝማሜም የተባለው ይኸ ዓይነቱ ሥራ ነው ። ሰው የውም ከዘንጉ ጋር ሰውነቱ ይወጣል ይወርዳል ቀኝ ግራም አብር ከዘንጉ ጋር ይወረወራል ያረገርጋል ።

ይኸም ዘንግ ቀድሞ ለመሪታው ብቻ እንዲመራበት የተፈቀደ ሌላው ግን አጃቢ እንደነበር እንጂ ሁሉ ዘንግ በመወርወር ሥነ ሥርዓቱን አያፋልስም ነበር ፤ ከመዋሉ ከማደሩ የተነሣ ግን ሁሉ አቋቋም በመማሩ ወይም በውድ ድር መልክ ከማን አንሼ በማለቱ ሁሉም ባለ ዘንግ እንደሆነ ይነገራል ። ነገሩም የሚመስል ነው ፤ ዛሬ ባለ ሙዚቃው ወይም የሙዚቃው መሪ ብቻ በዘንግ እንደሚጠቅሳቸውና እንደሚመራቸው ሁሉ በዚያም ጊዜ እንዲሁ እንደ ነበር የሚያመለክት ነው ።

ለ/ ንዑስ መረግድ ።

ንዑስ መረግድ የሚባለው መዝሙርም ይሁን ምልጣን በዘንግ ዝግግራ ውን ከጨረሰ በኋላ በጸናጽልና በከበሮ ብቻ በንዑስ አመታት የሚዘመር ነው ። እርሱንም ከመጽፊያው ጀምሮ በአመላለስ ይዘምርና በኋላ ወደ ዓቢይ መረግድ ያገባ ዋል ። ንዑስ የተባለበትም በከበሮው አመታትም ሆነ በጸናጽሉ አወራረድ ብዙ መራቀቅ የሌለበት ሆኖ በቀላሉ ጥሬውን ዜማ አንድም ቁሙን መስሎ የሚዘመር ነው።

ሐ/ ዓቢይ መረግድ ።

ዓቢይ መረግድ ማለት ቁሙን ዜማ ለቀቅ አድርጎ በልዩ ዜማ የሚዘመረው ነው ፤ ይኸ ዜማ በከበሮው አመታት በጸናጽሉም አወራረድ ቢሆን የተለየ መንገድ ያለው የአካልንም ንቅናቄ የሚጨምር መንገድ ነው ። የሁለቱም መንገድ በዜማው ስልት ትንሽ ለየት ይበል እንጂ በአወራረዱ ወይም በቃለ እግ ዚአብሔር አባባል ልክ እንደ ንዑስ መረግድ ነው ። ማለት ፣ ንዑሱ ፣ ከአነሣ በት ላይ መረግዱም ይነግል ፤ ንዑሱ ከአረፈበት ላይ መረግዱም ያርፋል ።

የዚህም የዓቢይ መረግድ ድርብ መረግድ የተባለ በወረብ ወይም በመልስ አመለለስ ጊዜ የሚመረገድ አለው ፣ ይኸውም ከቁም መረግድ ትንሽ ለየት ያለ መንገድ ነው ።

መ/ ድርብ መረግድ ።

ይኸውም በበዓል ጊዜ የሚደረብ በተለይም በወረብ ወይም በመልስ ጊዜ የሚዘምሩት ነው ። በዓቢይ ሲያመረግድ ቆይቶ በድርብ ያስገባዋል ፣ ይኸም ምሳሌ አለው ፤ የጌታ ግርፋትን መደብደብን ያመለክታል ።

ሠ/ ጽፋት ።

ጽፋት የተባለው ዜማ ደግሞ ከቁሙ ዜማና ከመረግዱ ለወጥ ያለ ፍጥነት ያለው ዜማ ነው ፤ ጽፋት የተባለበትም ምክንያት ክርስቶስን በጥሬ እየመላለሱ የመቱትን ምሳሌና ስም የያዘ ሁኖ ይገኛል ፤ በግዕዝ ቋንቋ ጽፋት ማለት በጥሬ መምታት አንድም መመታት ማለት ነው ።

የአካል ንቅናቄ የእጅም ፍጥነት በጸናጽሉ ላይ ከሌላው ጊዜ ይልቅ በዚህ በጽፋት ጊዜ ይታያል ፤ የጽፋትም ዜማ ከዘመኑ መዝሙር ያልራቀ ሆኖ ለሁሉም የሚገባ መስሎ ይታያል ።

ረ/ መልስ ።

መልስ ማለት ወዝ ባለው ድምፅ ከመጽፊያው ላይ መመለስ እየመላለሱም ማዜም ነው ፤ ለዘብ ባለ መልክ መጽፊያውን እየመላለሰ ያለዝበዋል ያዜመዋል ፤ ስለዚህም መልስ በማለት ፈንታ ለዘብ የሚሉ አሉ ፤ ለዘብ ባለ ድምፅ በሚያስ ደስት አኳኋን ይዘምሩታልና ።

ሰ/ ወረብ ።

ወረብ ማለት የተመረጠውን በመከተል ሌላም አረፍተ ነገር በመጨመር ወይም በመለወጥ መልስ የተባለውን በሚመስል ዜማ ይወርቡታል ፤ ጨርሰውም ለውጠው ይሉታል ፤ የእግሩን በራሱ የራሱን በእግር ያዛውሩታል ፤ እየመላለሱም ይዘምሩታል ። በዚህም በወረብና በመልስ ጊዜ መረግድም ጽፋትም ይገኝበታል ።

ምዕራፍ ፫ ።

ማኅሌት ።

፩ኛ የቃሉ ትርጉም ።

ማኅሌት ማለት ኅለየ ዘፈነ ፣ ዘመረ ፣ አመሰገነ ካለው ከግዕዝ የወጣ ቃል ነው ። ሥራውም ስሙ እንደሚያመለክተው ምስጋና መዝሙር ለእግዚአብሔር ማቅረብ ነው ፤ የሆነ ሆኖ ማኅሌት ሲባል የተለየ ስም ያለው ከቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ፩ኛው ክፍል ነው ።

አሁኑ የሚቆመው መዝሙር አንድም መወደስ ሲባል ፤ በየወር በዓላት በየዓመት በዓላት የሚደረገው የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ደግሞ ማኅሌት ይባላል ፤ ስለመወደስ በገጽ ፳፰ የተገለጠውን ተመልከት ። መዝሙር ስለ ሚባ ለውም ይኸው መወደስ ሊያጠቃልል ይችላል ፤ ምክንያቱም ከመዝሙር ጋር የሚደረስ ነውና ፤ ሆኖም ከድንው የሚወጣ በዓሉን ወይም ዕለቱን የሚነካው ተፈልጎ ይዘመራል ፤ ይኸም መዝሙር ይባላል ፤ ትርጉሙም እንደዚያው ምስጋና ዝማሬ ማለት ነው ።

ማኅሌት የተባለው ግን ስቡሕ ወውዱስ በማለት ይጀምርና በንዑስ መረግድ እንዲሁም በዓቢይ መረግድ እየመላለሰ ከአመሰገነ በኋላ ፤ ወደ፪ኛው ክፍል ይሄዳል ፤ ይኸውም ክፍል ነግሥ የተባለው ነው ። ነግሥም በዘወትር የሚደርስ ልዩ ድርሰት ወይም ግጥም ሲሆን እንደ መልክአ መልክ ሆኖ የቅዱሳንን የመላእክትን ፣ የጸድቃንን ፣ በበለጠም የሥላሴን ምስጋና የሚናገር ግጥም ነው ። በምን

ምክንያት ነግሥ እንደተባለ ግን አይታወቅም፤ ይኸንንም የመሰለ መልክአ ጉባኤ የተባለ ሌላ ክፍል አለ፤ የመልክአ መልክአ ስብስብ አንድም ጥርቅም ማለት ነው፤ ከዚያም ውስጥ ቢሆን የዓመት በዓሉን ነክ የሆነው ብቻ ተፈልጎ ይመረጣል፤ ከዚያ በኋላ ግን ወደ ፫ኛው ክፍል ይራመዷል እርሱም መልክአ መልክ የተባለው ነው። ዕለቱ ወይም በዓሉ የሚመለከተው ቅዱስ መልክ ከላይ በተገለጠው አኳኋን ይመረጣል። ነገር ግን በነግሥም በመልክአ መልክም እየገባ የሚመረጠው ሌላ ክፍል አለ፤ እርሱም ዚቅ የተባለ ድርሰት ነው፤ ትርጉሙም ከያሬድ ድርሰት ዝቅ ያለ ማለት እንደሆነ ይነገርለታል፤ በእርግጥም ድርሰቱ የሌሎች ሊቃውንት ስለሆነ ይኸን ስም የሰጡት ይመስላል።

እርሱም አንዳንድ ስድንባብ አንዳንድም የግጥም መልክ ያለው ሲሆን ደራሲው በትክክል ያልታወቀ ድርሰት ነው፤ የሆነ ሆኖ ከሚዘመረው ከሚዘመው ነገር ሁሉ እየተውጣጣ የገባ ነው ለምሳሌ ከሰዓታት ከኪዳን ከመዋሥዕት፤ ከዝማሬ፤ ከድን ከሁሉም የተውጣጣና የተቀመረ ነገር ነው። ዚቅ የተባለው በጠቅላላው ቍጢህ፤ ሲሆን ፍጹም እውነተኛ ዚቅ የሚባለውና ይኸንም ቍጢህ የያዘው የአባ ጃፌው መዝገብ የተባለው አሁን ታትሞ የሚገኘው ነው፤ ግን ያልተወሰነ የበዛም የአነሰም መዝገብ ሊኖር ይችላል።

በጥሬ ዜማው ቀድሞ ግዕዝ አንድም ዓራራይ የተባለው ሁሉ ወደ ዕዝል እየተለወጠ ዚቅ ይሆናል ወደዚቅም ይገባል፤ ለ፩ መልክ እስከ ፫ ዚቅ ይኖረዋል፤ ግን ነኩ ብቻ እየታየ አንዱ ይገባል። የላይ ቤት የታች ቤት ዚቅ እየተባለ ይጠራ እንጂ ሁሉም የሚያምንበት ዋና የሚባለው የአባ ጃፌው ነው፤ ከዚያም ውስጥ ነክ ሆኖ የተገኘው ይመረጣል፤ እርሱንም አልፈው ከማገሌተጽጌ ውስጥ ምሥጢር ያጋጠመውን አንድም ሁለትም አውጥተው ያመረጣሉ፤ እንዲሁም ስንክሣር ተነቦ ከተፈጸመ በኋላ አርኬው በዓሉን ነክ ሆኖ ሲገኝ ሊመረጠው ይቻላል፤ ነገር ግን የዚህ አርኬ ዚቅ የለውም፤ ስለዚህም ሁልጊዜም አይመረጠውም። ከዚህ በኋላ ወደ ሌላ ክፍል ይዛወራል፤ ማለት ምልጣን የተባለውን ክፍል ይይዛል፤ ይኸም ክፍል ፈጽሞ እስካሁን ከተገለጠው ክፍል የተለየ ነው፤ ስለዚህ ያለፈውን አንድ ወገን አድርጎ ይኸን ፪ኛ ለማለት ይቻላል። ምክንያቱም ከላይ የተገለጠው ሁሉ ጥሬውን ዜማ ተከትለው የድን መምህራን ሁሉ ሊያደርሱት ይችላሉ፤ ይኸ ክፍል ግን ዝማጫ ያለበት የጸናጽልም አቋቋም የሚታይበት ክፍል ነው።

ዕገሌ ስቡሕ ብሎ ይወጣል በቂ ችሎታም አለው የሚባለውም አቋቋም በመጠኑ ያወቀ ይትበሃሉንም የጠበቀ መሆኑን ያስረዳል።

፪ኛ ምልጣን ።

ምልጣን የሚባለውም እስመ ለዓለም ተቃኝቶ አንገርጋሪው ተመርቶ የሚዘመው የሚጸነጸለው በጠቅላላው የሚዘመረው ነው፤ በጠባብ አነጋገር ምልጣን የሚባል

አንገርጋሪው ብቻ ነው፤ በሰፊው አነጋገር ግን እስመ ለዓለሙ፤ አንገርጋሪው፤ ሰላሙ፤ ይኸ ሁሉ በአንድ ላይ ምልጣን ይባላል። የመቋሚያው አነጣጠቅ የጸናጽሉ አወዳደቅ፤ የቃለ እግዚአብሔር አደማመቅ የሚታየው በዚህ ምልጣን በተባለው ክፍል ነው።

የአቋቋም ትምህርትም ዋጋ የሚሰጠው በዚህን ጊዜ ነው፤ ማለት ዝማሚውም ጸና ጽሉም በመፈራረቅ በቀኝና በግራ ይባላል፤ ደርብ አደራረስ ይባላል። የወር በዓል የሆነ እንደሆነ ግን ማሳሌቱ በዚህ ይፈጸማል፤ ሰላሙን እንደጸፉ ማብቂያው ይሆናል፤ አንድ አንድ ጊዜ በዓመት በዓለም ቢሆን ከዚህ ሳያልፉ ይቀራሉ፤ ምክንያቱም በመልክክ መልኩና በዚቁ መረገድ እንዲሁም በወረቡ በምልጣኑ አመላለስ ጊዜውን ስለሚፈጁት ነው።

አንዳንድ ጊዜ ግን አደራረስ የተባለውን ማሳሌት ለማድረስ ሲፈለግ መልክክ መልኩን እንዲሁ በቀላሉ ያልፉና ክሥተት አርያም አንድም ሙሉ አደራረስ ወደ ተባለው ይራመዳሉ።

፫ኛ አደራረስ ።

አደራረስ የተባለው ክፍል ፈጽሞ ልዩ የሆነ ጥሬ ዜማን የሚጠይቅ ነው፤ እርሱም በ፫ ይከፈላል፤

፩ኛ ክሥተት አርያም አደራረስ የተባለው ማሳሌት ነው፤ እርሱም በዓመት በዓል ይደረሳል።

ክሥተት አርያም አደራረስ የሚባለው አጀማመሩ ልክ እስመ ለዓለም እንደተፈጸመ የውዳሴ ማርያም ዜማ ይደርሳል፤ ቀጥሎም ይትፈሳሽ ልሳንዩ ይልና ከዳዊት መዝሙር እየተወጣጣ ክሥተት ይደርሳል፤ ይኸም በጠቅላላው ሲሆን የተለየ በዓሉን ብቻ የሚመለከት ምስባክ የተባለው ይደርሳል፤ ይኸም ሲፈጸም የክሥተት ምቅናይ የተባለው እስመ ኪያክ ይመረገድና መንግሥቱ ይባላል፤ ቀጥሎም ክሥተት አርያም ለማድረስ ተግላላጊ ብሎ መሪው ይጀምራል።

የአርያም አደራረስ በጥንት ዘመን ከምልጣን በፊት ነበር፤ ምክንያቱም በአርያሙ መካከል ምልጣን አለና፤ ዛሬም ቢሆን አልፎ አልፎ በዚህ መልክ በቤተ ልሔም ይደርሳል፤ ይኸም የሚሆንበት አብነቱ እንዳይጠፋ ነው፤ በሌላው ቦታ ግን ጊዜውን በመከተሉ በመረገድና በወረብ ካሳለፉ በኋላ ክሥተት አርያም ይጀምራሉ፤ እርሱም የሚሆንበት ምክንያት -ሀ- በዓሉ ደመቅ እንዲል ከበሮው እንዲንጋጋ፤ -ለ- ከጥሬው ዜማ የገፋው በማነሱ ነው፤ ምክንያቱም የአርያም አደራረስ ብዙውን ጊዜ ወደ ጥሬው ዜማ ያደላል። አሁን እንደደንብ ሆኖ የተጠበቀው ከምልጣን በኋላ መድረሱ ነው፤ ተጀምሮ ይቀራል እንጂ የሚዘልቀው እንኳን የለም።

፪ኛው ስብሐተ ነግሀ አደራረስ የተባለው ነው፤ እርሱም በዘወትር ስብሐተ ነግሀ ጊዜ በሚደርሱት በዳዊት መዝሙሮች ልክ ቅኔ እየደረሰ በዘንግ እየተዘመመ በጸናጽል እየተጸነጸለ ይታለፋል።

ይኸውም በሌላ ቃል አነጋገር ዓቢይ ስብሐተ ነግሠ ወይም የዓመት በዓል ስብሐተ ነግሠ የሚባለው ነው።

፩ኛ የመዝሙር አደራረስ የተባለው ነው፤ እርሱም በየሳምንቱ እሑድ ይደረሳል።

ምዕራፍ ፩ ።

ሥርዓተ አደራረስ ።

አደራረስ ማለት የዜማው ልክ የአገልግሎት ሥርዓት መፈጸም መድረስ ማለት ነው፤ በእርግጥም ለአንድ በዓል የተወሰነው የድን ዜማ ሁሉ በየዕለቱ እየገባ ይደርሳል፤ የዜማው ስልት ይታያል ይኸም ቀርቶ ቅኔው ማለት በቁሙ ሌላም ዳዊቱን የመሰለ የቤተ ክርስቲያን ደንቦች ሁሉ ይደርሳሉና።

ግን በመረገዱም ቢሆን የአቋቋሙ አደራረስ የተለየ ስለሆነ የርሱንም አደራረስ ይመረምራል፤ እርሱም የሚከተለው ነው።

፩ኛ የመልክ አደራረስ ድርብ መረገድ ።

ከቀኝም ከግራም ቢሆን መሪ ካለበት ወገን ይሥቅየኒ ብሎ አንድ ጊዜ ይዘልቃል።
አንሺ፤ ይሥቅየኒ ለለጽባሑ ፪ ጊዜ ብሎ ከመ ይሥቅየኒ ፩ ጊዜ ሲል ይዘልቃል።

መሪ፤ ከመይሥቅየኒ ብሎ ፩ ጊዜ ይዘልቃል።

አንሺ፤ ከመይሥቅየኒ ብሎ ፩ ጊዜ ይዘልቃል።

መሪ፤ በመረገድ ይሥቅየኒ ፪ ጊዜ ብሎ ከመ ይሥቅየኒ ውኒዝ ከመ ይሥቅየኒ ውኒዝ ፪ ጊዜ ይልና፤

ወደኋላ ተመልሶ ይሥቅየኒ ፪ ጊዜ ብሎ፤ ከመ ይሥቅየኒ ፩ ጊዜ ይዘልቃል፤

አንሺ፤ በመረገድ ይሥቅየኒ ፪ ጊዜ ብሎ፤ ከመ ይሥቅየኒ ውኒዝ ከመ ይሥቅየኒ ውኒዝ ፪ ጊዜ ብሎ፤

ወደኋላ ተመልሶ ይሥቅየኒን ፪ ጊዜ ብሎ፤ ከመ ይሥቅየኒ ፩ ጊዜ ይዘልቃል።

መሪ፤ በቁም ማርያም ድንግል ብሎ አንድ ጊዜ እስከ መጨረሻው ይዘልቃል።

አንሺ፤ በመረገድ ማርያም ድንግል ማርያም ድንግል ፪ ጊዜ ብሎ ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ፩ ጊዜ ሲል።

መሪ፤ አንድ ጊዜ ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ሲል፤

አንሺ፤ አንድ ጊዜ ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ይላል።

መሪ፤ ማርያም ድንግል ማርያም ድንግል ፪ ጊዜ ብሎ፤ ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ፩ ጊዜ ሲል፤

አንሺ፤ ይሥቅየኒ ብሎ ፩ ጊዜ ይዘልቃል።

መሪ፤ ስላም ለዝክረ ስምኪ ብሎ እስከ መጨረሻው ይዘልቃል።

አንሺ፤ በመረገድ ሰላም ብሎ እስከ ቤት መምቻው ድረስ ፪ ጊዜ ይልና፣ እምነ
ከልበኔ ወቁስጥ ወእምነ ሰንበልት ምዑዝ ፩ ጊዜ ይላል ።

መሪ፤ እምነ ከልበኔ እንደዚሁ ፩ ጊዜ ሲል፤

አንሺ፤ እምነ ከልበኔ እንደዚሁ ፩ ጊዜ ይላል፤

መሪ፤ ሰላም ሰላም ለዝክረ ስምኪ ብሎ ፪ ጊዜ ይልና እምነ ከልበኔ ወቁስጥን
ብቻ ፩ ጊዜ ሲል፤

አንሺ፤ ወእምነ ሰንበልት ምዑዝ ብሎ ፩ ጊዜ ብቻ ይላል ።

መሪ፤ ማርያም ድንግል ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ፩ ጊዜ ይላል ።

አንሺ፤ ይሥቅየኒ ብሎ ፩ ጊዜ እስከ መጨረሻው ይዘልቃል ።

ይኸ ዓይነት አደራረስ የተጀመረው በጉንደር መንግሥት በተለይም በአጼ
ኢያሱ አድያም ሰገድ ጊዜ ነው፤ ምክንያቱም የጉንደር ካህናት ንጉሠ ለዑደት እስ
ኪመጡ ለመጠበቅ መልኩን ሲመላልሱ ቆይተዋልና ።

፪ኛ የዚቅ አደራረስ ።

ይዌድስዋን፣ መሪ በቁም ፩ ጊዜ ይዘልቃል ።

አንሺ፤ በመረገድ ይዌድስዋ ፪ ጊዜ ብሎ፣ ወይብልዋ በሐኪ ማርያም ሐዳስዩ ጣዕዋ
፩ ጊዜ ሲል፤

መሪ፤ ወይብልዋን ፩ ጊዜ ይላል ።

አንሺ፤ ወይብልዋ ፩ ጊዜ ይላል ።

መሪ፤ ይዌድስዋን ፪ ጊዜ እያለ ሔዶ ወይብልዋ ሲደርስ ፩ ጊዜ ብሎ ይጨርሳል ።

አንሺ፤ በመረገድ ሰላም ብሎ እምነ ከልበኔ ወቁስጥ ወእምነ ሰንበልት ምዑዝ
፩ ጊዜ ብቻ ይልና ይዌድስዋን በመረገድ ፩ ጊዜ ብቻ ይዘልቃል ።

መሪ፤ ማርያም ድንግል ለባሲተ ዓቢይ ትእዛዝ ፩ ጊዜ ይልና ይዌድስዋን በመ
ረገድ ፩ ጊዜ እያለ ይዘልቃል ።

አንሺ፤ ይሥቅየኒ ብሎ ፩ ጊዜ በቁም ዘልቆ ይጨርሳል ።

፫ኛ ሥርዓተ አደራረስ ዘአንገርጋሪ ።

መሪ፤ በቀኝም በግራም ቢሆን ይመራል፣ አሁን በቀኝ በኩል እንደሆነ ነው፣
በቁም መሪና ተመሪ ይዘልቃሉ ፩ ጊዜም በዚያው ወገን ይዘመዋል ።

በግራ፤ በቁም ፩ ጊዜ ይዘልቅና፣ ፩ ጊዜ በዝማሚ ይልዋል ። እንደገናም መሪ
አመልጥኖና በቀኝ መንክር ስብሐተ ልደቱ ይላል ።

በግራ፤ ያነሣና በዚያው አማን ብሎ ይዘልቃል ።

በቀኝ፤ በኩል ፫ኛው አንሺ ያነሣል፣ መንክር ብሎ ይጨርሳል ።

- በግራ፤ ደግሞ አማን ብሎ ይዘልቃል ።
- በቀኝም፤ አማን ብሎ ይዘልቃል ።
- በግራ፤ ደግሞ ፪ት ጊዜ አማን እያለ ይመላልሳል ።
- ዳግመኛ መሪ አመልጥኖ መስቀሉ ይገባል ።
- በቀኝ፤ አማን በአማን ካለ በኋላ ፪ ጊዜ መንክር ፪ት ጊዜ አማን በአማን ይላል ።
- እንደገናም ፩ ጊዜ ዘልቆ ይተዋል ።
- በግራ፤ እንደገና መንክር ይላል ።
- በቀኝም፤ መንክር ይላል ።
- በግራ፤ ደግሞ አማን በአማን ይላል ።
- በ፬ኛው ጊዜ በቀኝ መንክር ብሎ ይጸፋል ።
- በግራ፤ መንክር ብሎ ይጸፋል ።

ከዚህ በኋላ ግን አማን በአማን ብለው በኅብረት ያሸበሽባሉ ። እስመ ለዓለሙንም እንዲሁ በቀኝና በግራ አዝማቹን በመክፈል ይዘምሩታል ይጸነጸላል ።

፬ኛ ሥርዓተ አደራረስ ዘአርያም ።

ከዚህ ክፍል ሲደርስ መጀመሪያ ፩፻፶ ዳዊትና ውዳሴ ማርያም ይደገማል፤ የኪዳን ሰላም ይባላል ። ኪዳን ለከ እግዚአብሔር አምላክ ብርሃን፣ ንግሥት ለከ፤ የተባሉት ብቻ ይባላሉ ።

ከዚህ ቀጥሎ ግን ይትፌሣሕ ልሳንየን መሪው ይመራል፤ ይኸም ይዘመማል፤ አንሺ ወጎን በቁሙ እንደገና ይልና ይዘመዋል፤ ከዚህ በኋላ ግን ክሥተቱ በማስተዛዘል በግራና በቀኝ ይባላል፤ ምስባክም በዓሉን ተከትሎ ፫ ጊዜ ይባላል ።

ይኸውም እንደተፈጸመ እስመ ኪዳኑን ፪ ጊዜ እየመላለሰ ይለዋል፤ ይኸውም ፩ ጊዜ በቁሙ ፩ ጊዜ በዝማጫ ነው ። በዝማጫ ከዘለቀ በኋላ፤ መንግሥቱ ብሎ በጸናጽል ያነሣል፤ እንደገናም ይኸንኑ አመርግዶ ይጸፋል፤ ይኸም ሲፈጸም መንግሥቱ የሚለውን ያለዝባል ።

ከዚህ በኋላ ተሣሃለኒን ይመራል፤ ወዲያውም ሚበዝት ቅኔ ይደርሳል ። በሌላው በኩል ደግሞ ናሁ ይባርክዎን ይመራና መስተብቅፊ ይባላል፤ ቀጥሎም ፫ ጊዜ እግዚአብሔርን በግዕዝ ይባላል ካህኑ፤ ጸጋ ዘአብ ጎሩት ዘወልድ ብሎ ቡራኬ ይሰጣል ።

ከዚህም በማያያዝ የብቡን ይደገማል፤ እንዲሁም ንሴብሔን ይላል፤ በዚህ ጊዜ አንሺ የለም፤ እስመ ተለዓለ ስሙ ይባላል፤ እስመ በዛቲ ሰዓት የሚለውን በየበዓላቱ ይሉታል ። እንደገና መሪ አርያም ሃሌ ሉያ ለአብ ቀዳሚ ክርስቶስ በማለት ይመራል፤ ቀጥሎም በእንተ ዕቡዮሙ ይባላል፤ ወይም የመላእክት በዓል የሆነ እንደሆነ እስመ ተለዓለ ስሙ ፈራጎያን እግዚአብሔር የሚለው ይባላል ።

እንዲሁም ስሎሙ፤ ነደ እሳት እሙንቱ ይባላል፤ አንድ ሰው ደግሞ አንተ በሰማይ የሚለውን ይላል ። አርያም ቀዳሚሁሰ ለዘየአምን የሚለው ይባላል ፤ አሁንም በ፪ አቀድም አእዎተቶ ይባላል ፤ ይኸም ይመረገዳል ይጸፋልም ።

ከዚህ በኋላ ነቢያትን ለማድረስ ንሴብሐን ይመራና በቀኝ በግራ እያስተዛዘሉ ማይሰ ስሎሙን በኅብረት ይሉታል ፤ ይኸንም ሲፈጽሙ ካህኑ ስብሐት ለአብ፣ ስብሐት ለወልድ፣ ስብሐት ለመንፈስ ቅዱስ ይላል ይህ አሚን ።

ከዚህ በኋላ ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል፤ አንሺ ደግሞ ቀዳሚ ዜማን ይመራና አቡን ዓራራይ ይባላል፤ ይኸም ይመረገድና ይጸፋል ፤ ምዕዛል ደግሞ አጽምዕ ሰማይ የተባለውን ያስተዛዝላሉ፤ ወአምዕአሙ ለሕዝብ በዘኢይሌብው የሚለውን በኅብረት ይዘምሩታል።

ካህኑ ስብሐት ለአብ---የሚለውን እንዳለፈው ይላል፤ ሕዝቡም አሚን ይላሉ ። ፪ኛ- ሥላሴ ቅኔ ይቀኛሉ፤ ከዚህ በኋላ ፪ኛው አንሺ ይገብሩ በዓለ የተባለውን አርያም ይመራል፤ አቡንም በ፪ ግዕዝ ይባላል ። ወአምዕአሙ ለሕዝብ በዘኢይሌብው ብለው እስመ እሳትን ያስተዛዝላሉ ፤ ከዚህም በኋላ ስብሐት ለአብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ የሚለውን በኅብረት ይላሉ፤ በዚህን ጊዜ ግን ካህኑ ስብሐት ለአብ አይልም።

ሥላሴ ቅኔ ይቀኛሉ ፤ ከዚህ በኋላ ግን ቃለ ዓዋዲ የተባለው አርያም ይመራል፤ አቡን ግዕዝ ይባላል ። በቀዳሚ ዜማ በ፩ ይባልና በይገብሩ በዓለ በ፪ ብርሃን ሕይወት ይባላል ፤ በቃለ ዓዋዲ ከ፫-፯ ይባላል ፤ በ፫ም በ፩ም ፣ በ፮ በ፯ም ይባላል ። በቀዳሚ ዜማ ከ፰-፫ ይባላል በ፲ም ፣ በ፯ም በ፭ም በ፩ም ፣ በ፫ም ፣ ከተባለ በኋላ በይገብሩ በዓለ እንበለ ብርሃን ሕይወት ሌላ ደግሞ ይቤ እስጢፋኖስ ፣ ትቤሎ ብእሲት የሚለውን ወይም የሚመስለውን ቁም ቤት ይላሉ ።

ከተባለ በኋላ ግን ስብሐት ብሎ ጸንዖ ልብየን ያስተዛዝላሉ ፤ በአእምሮ ወበለብዎ እግዚአብሔር የሚለው በኅብረት ይዘመራል ። ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል አርያም አክሊለ ሰማዕት ይባላል አቡን ስሎ ዘገብራ ቤት በቁሙ ሃሌ ሉያ እየተባለ ይዘመራል ። በአእምሮ ወበለብዎ እግዚአብሔር ብሎ አንሰ ዕቤን ያስገባል ።

ግን በዚህን ጊዜ ማስተዛዘል የለም ፤ በቀድመ ቤተ እግዚአብሔር ላይ ሲደርስ አስቀድሞ ፫ ጊዜ እግዚአ መሐረን ክርስቶስ በዕዝል፣ አያይዘም በቀድመ ቤተ እግዚአብሔር ይላል ። ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል፤ አርያም ተከሥተ አፋሁ ፤ አስተጋብ አተነ ቤት አቡን ይባላል ። ተከሥተ አፋሁ የሚለው ባይገኝ ሌላም ሊባል ይቻላል ፤ በቀድመ ቤተ እግዚአብሔር ይባላል ።

በቀድመ ቤተ እግዚአብሔር ብሎ እግዚአ አጋዜ ስሎ ዓለምን ያስተዛዝላሉ ፤ እስመ ኪያክ ይሴብሐ የሚለውን ይዘምራሉ ። ሥላሴ ቅኔ ይቀኛል፤ አርያም ዮሐንስ ስሙ የሚለው ይባላል፤ አቡን ተሰዓልዎ ንሰግድ ቤት ይባላል፤ እስመ ኪያክን ብሎ ፤ ጸራኅኩ በምንዳቤየን ያስገባል ፤ ትብጻሕን ዘኅብረት ይላል ። ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል፤ አርያም አጥመቆሙን ይመራል፤ አቡን ደግሞ አስተርአዮ ቤትና ዓቢይ ቤት ይባላል ።

ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል ፤ አርያም እስመ በትሕትና የሚለውን ይመራሉ ፤ አቡን እስመ ዋካ ቁም ቤት ይደርሳል ። ወይም ናስተባብሶ ትሕትናክ የሚለው ይመራል ።

ወይም ይኸን የመሰለው ከመካከሉ ሃሌታ ያለው ይባላል፤ በዚህን ጊዜ እስመ ለዓለሙ አቡን ነው።

ኃላፊ ዘኢያንቀለቅል ወይም ባኡ ቤት ይባላል፤ በካህን ስማዕ ሰማይን በል፤ በተሰፍሐ ትፍሥሕት ዓቢይ ቤት ኩሉ ዘገብራ ቤት ፤ በከመ ቀስተ ደመና ዘኢያንቀለቅል በግንዩ በትጉሃን በዘልዑል ቁም፤ ነገሮሙ ቤት ይትዓዩን ውድቅ ቤት ነገሮሙ ቤት አስተርእዮ ቤት ይባላል፤ ምዕዛል ይቀጥልና፤ ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል፤ አርያም ረኪቦሙ ሕፃን ይባላል።

አቡን አንገርጋሪ ቤት ይመራል፤ በይቤ እስጢፋኖስ፤ በተባህሉ ትጉሃን ቤት፤ ዓዲ በይቤ እስጢፋኖስ ትቤሎ ብእሲትን የመሰለ ይባላል ፤ ቁም ቤት በተባህሉ ኩሉ ዘገብራ ቤት ይባላል። ለዘዓርገ፤ ዘየሐጽብ አግዳሚ ቤት፤ በአዋልድ በአክ ሊሎሙ፤ ኩሉ ዘገብራ፤ በግዑ፤ ንዜኑ፤ ዕጹብኒ ቤት ይባላል፤ በወሰኑ ትጉሃን፤ አስተጋ ብአተነ ይባላል ፤ በጽድቅ ውእቲ አርዋጺ አንገርጋሪ ይባላል፤ በዕዝራኒ ርእያ፤ እምነ በሐ ይኸንም የመሳሰሉት ይባላሉ፤ ኩሉ ዘገብራ ሲያልቅ ትብጻሕ ጸሎትዮ ብሎ ጸሎተ ዳንኤልን ያስተዛዝላል፤ ወበከመ ብዝኃ ምሕረትከ በኅብረት ይባላል።

ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል፤ ከዚህም በኋላ ፤ ምዕዛሎች ይባላሉ፤ ፀወንን ይባላል፤ መዝሙር ህላዌ ቤት ይዘመራል፤ ይትባረክ ይባላል ይኸም ሲፈጸም ፤ ጊዜ ይትባረክ እግዚአብሔር አምላክ አበዊን ይባላል።

ዋዜማ ቅኔ ይደርሳል፤ አርያም ዓቢይ ዜማ ይባላል፤ አቡን ጸርሐ ይባላል፤ ወይም ዘይገለብቦ ይባላል፤ ወይም የጌቱን ሃሌታ ዋዜማ በቁም ይሉታል።

ይባርክዎ ይባላል፤ እርሱም ግዕዝ ነው፤ ማኅሌትም እየገባ ይደርሳል። ፤ ጊዜ እግዚአ መሐረን ክርስቶስ ይባላል። ከዚህ በኋላ ክብር ይእቲ ይደርሳል፤ ሰብሕዎ ለእግዚአብሔር በቅዱሳኑ እስከ ፍጻሜው ይገባል።

ከዚህ በኋላ እንዘ ንብል ኢንትኃጎል ይባላል፤ በበዓለ ማርያምና በበዓለ ወልድ እንዘ ንብል ኢንትኃጎል እምከብካቦ ወልዳ ለድንግል ይባላል።

አጭር ዋዜማ ይቀኛል ከክብር ይእቲ በፊት ሐዋርያቲሁ ከበበን የመሰለ ክብር ይእቲ መቀኘት እንዲገባ የሚናገሩ አሉ። ከዚህ በኋላ አርያም ሕንጻሃ ይባላል። በበዓለ ሐዋርያት በሕንጻሃ ፈንታ ሐረየ ፤ ወክልኤተ ይባላል፤ አቡን ቅንዋት ቁራ ቤት ምዕዛል ወበከመ ብዝኃ ምሕረትከ ይባላል፤ ከዚህም በኋላ እግዚአ ሰማዕኩን ያስተዛዝላሉ፤ ሥላሴ ቅኔ ይቀኛሉ፤ አርያም መስቀልከ ይባላል፤ አቡን ናሁ ቤት ይባላል። አርያም በመስቀሉ አተበነ ይባላል፤ አቡንም ነሥኦ ቤት ይባላል፤ አርያም በመዳልው ደለወ ዓለመ ይባላል፤ አቡን ጥበብ ቤት ይመራል።

በካህናትና በባረክ ውጎይዝተ ወንጌል በጎረዮና በሕንጻሃ ቁራ ቤት፤ በአዳምና በሥላሴ ዋሕድ እምሰማይ ርደትከን የመሰለ ዕጣነ ሞገር ይባላል። ምዕዛል ተዑብ ዮን ያስተዛዝላሉ ወፈነዎሙን በኅብረት ይሉታል።

ሥላሴ ቅኔ ይደርሳል። አርያም ንሴብሕ ይባላል። አቡን በ፩ ይባላል፤ ወይም በ፪ ባዑ ቤት ይባላል። ፍትሐት ያለ እንደሆነ ኃላፊ ንብረት ይባላል። ይኸውም ህየንተ ንሴብሕ ነው። የሌላ እንደሆነ ንሴብሕ ባረከ አዳም ይባላል ሥላሴ ዋሕድ ይባላል። ከ፫ቱ በቀር ሌላ አይባልም። አቡን በ፪ እምሰማይ ርደተከን የሚመስል ዕጣን ሞገር ቤት ይባላል። ወፈነዎሙ ብሎ ዘካርያስን ማስተዛዘል ነው። ግን ወአንተኒ ሕፃን ነቢያ ልዑል ከሚለው ሲደረስ በኅብረት ይባላል። በዚህ ያልቅና ሥላሴ ይደርሳል መስቀል አብርሃ ናሁ ቤት አቡን ይባላል፤ አርያም ለዘገብርኤል ይባላል። አቡን ፪ ጊዜ ይባላል። በዚህን ጊዜ መዋሥዕት ይደርሳል።

በመጀመሪያ ፩ አቡን ከዚህ በኋላ ወአንተኒ ሕፃን ነቢያ ልዑል ትሰመይ ብሎ ይፈጸማል። በዜማ ስብሐት ለአብ ወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ለዓለም ወለዓለመ ዓለም አሜን ተብሎ ይፈጸማል።

አርያም ሃሌ ሉያ ንሴብሕ አበ ኪያሁ የሚለውን በኅብረት ይላሉ። ከዚህ በኋላ ዕጣን ሞገር ቅኔ በሕንፃሃ መልክ ይደርሳል፤ ከዚህ በኋላም ዘይእዜ ይደርሳል። በበዓል መላእክት የሆነ እንደሆነ ስብሐተ መንግሥቱ በንሴብሕ ፈንታ ይባላል፤ ዕጣን ሞገር ሕንፃሃን ይቀኛል። እንዲሁም ይእዜ ትሥዕሮ ለገብርክ ይባላል። ይኸም ብዙ ጊዜ ከስብከት እስከ ቀበላ ይኹ ዓይነት ይባላል። ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ፣ ይህ ስምዎን ነቢይ ይባላል። ወይም ወአንተኒ ሕፃን ብለው ሥላሴ ቅኔ የሚቀኙ አሉ።

አርያም ለዘገብርኤል ይባላል። አቡን ፪ ጊዜ ብሎ መዋሥዕት ይባላል። በተቀዳሚ ግን አቡን ፩ ጊዜ ይባላል። ከዚህ በኋላ ግን ወአንተኒ ሕፃን ብሎ ዘካርያስን ይፈጸማል። ከዚያም አያይዞ በዜማ ስብሐት ለአብ ወወልድ-----ለዓለም ወለዓለመ ዓለም አሜን ብሎ በዓራራይ እንደ ጉሥዓ ይላል፤ ከዚህም አያይዞ ይእዜ ትሥዕሮ ለገብርክ ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሉያ፣ አድኅነነ በየማንከ እያለ በቀኝና በግራ ያደርሳል፤ ይኸውም ከስብከት እስከ ቀበላ አድኅነነ በየማንከን ትቶ ይህ ስምዎን ነቢይ በማለት ነው። በዚህም ጊዜ ሕንፃሃ ቅኔ በዕጣን ሞገር መልክ ይደርሳል አርያም ንሴብሕ አበ ኪያሁ በኅብረት ይባላል። አቡን በ፩ አድኅነነ እግዚአ ይባላል። አርያሙንም አቡኑንም አይመሩም ምክንያቱም ነቢያት አይባልም ቅኔም መቀኘት የለምና ስለቅኔ እንዲሆን ነው። በበዓል ማርያምና በበዓል መስቀል የሆነ እንደሆነ ለማርያም ዘምሩ ይባላል፤ በበዓል ሚካኤል እምላዕል ተግባሩ ይባላል። በበዓል ሐዋርያት ዘትክል ረድኦ ይባላል። የእስመ ለዓለም ወሰነ ግን በግዕዝ ፪ እስመ ለዓለም በዓራራይ አርያም ፪ እስመ ለዓለም፣ ይባላል፤ በሌላ አርያም ግን አቡንም ቢባል በቁም ሃሌታ ቢባል ነውር አይሆንም። እስመ ለዓለም ከ፬ት አይወጣም በሌላው በምህላ ግን ፮ እስመ ለዓለም ይደርሳል። ከዚህ በኋላ ሚካኤል ሊቀ መላእክት በዓራራይ ይባላል። ስምዓን ይባላል። እግዚአብሔር ነግሥን እንደ መልክ ተራ አይቶ ይፈጸማል። ወይም የቀሩት እየተቀበሉ መራ ብቻውን ሲል ይችላል። እርሱም ከበዓሉ አድርሶ ይተወዋል፤ በመላእክት ይፈጸማልና። መሪው ሚካኤል

ሊቀ መላእክት ሲል ተቀባዮቹ አመ ዳግም ንፍሐተ ቀርን አመ ይትነሥኡ ሙታን ይላሉ፤ መሪው እንደገና አመ ዳግም ንፍሐተ ቀርን አመ ይትነሥኡ ሙታን ሲል ተቀባዮች በፊት በዓራራይ ቀጥሎም በግዕዝ፡ አንተ እስየን የሚለውን እስከ መጨረሻው ይላሉ።

ከዚህ በኋላ ካህኑ ቡራኬ ሲሰጥ እንዲህ ይላል፡ «ዘዓይን ኢርአየ ወዕዘን ኢሰምዐ ውስተ ልበ ሰብእ ዘኢተሐለየ ዘአስተዳለወ እግዚአብሔር ለእሱ ያፈቅርዎ ይእስየኒ ይእስይክሙ እግዚአብሔር» በማለት ይሰጣል፡ መዘምራትም፡ አሜን ይላሉ። ከዚህ በኋላ ስንክሣር ይነበባል፡ ውዳሴ ማርያም ይደርሳል።

በዜማ ተፈሥሐ ማርያም በግዕዝ ይባላል፤ ተአምር ይነበባል፡ እንዲሁም ወን ጌል ይነበባል። ከዚህ በኋላ ግን ኪዳን በዓራራይ ዜማ ጸጋ ዘእግዚአብሔር የሃሉ ምስሌክሙ በማለት ቺቲን የነግሁን ብቻ ያደርሳሉ። በዚህን ጊዜ ሠለሰት የለም፤ ዕዝልና ሰላም ግን ይባላል። እንዲሁም ቺ ጊዜ እግዚአ መሐረን ክርስቶስ ይባልና ክርስቶስ፡ ጋዳ ቅዱስ እግዚአ መሐረን ቺ ጊዜ ይባላል።

በመጨረሻም ስብሐት ለእግዚአብሔር ኪያነ ዘፈጠረ ከመ ናምልኮ፡ ስብሐት ለማርያም እመ አምላክ እግዝእትነ ወመድኅነትነ፡ ስብሐት ለመስቀለ ክርስቶስ ዕፀ መድኃኒት ኃይልነ ወፀወንነ፤ ጸሎተ ሃይማኖት ተደግሞ በማሳረጊያ ጸሎት ፍጻሜ ይሆናል።

ምዕራፍ ፮ ።

የማኅሌት መሣሪያዎች ።

በዚህ ዓለም የሰው ልጅ ደስታ መግለጫ መዝሙር ዘፈን ነው፡ ለዚህም ማሳመሪያ ልዩ ልዩ መሣሪያዎች አሉት፤ የሰው ልጅ ግን በሥጋዊም ብቻ ሳይሆን በመንፈሳዊም ለስሜቱ ማርኪያ እንዲሆን መዝሙር መዘመር የእግዚአብሔር ቅዱስ ፈቃዱ እንደሆነ ለማጠየቅ ልዩ ልዩ መዝሙር አዳዲስ መዝሙር መዘመር እንዲገባ በቅዱሳን ነቢያት አናግሯል፤ በቅዱሳን መጻሕፍት አጽፏል፤ ራሱም በምሴተ ኅሙስ ከሐዋርያት ጋር ዘምሯል፤ አመስግኗል፤ ንባብም አንቧል (ማቴ. ፳፯፡፱)። መሣሪያዎቹም የተለዩ እንደሆኑ በጽሑፍ ተገልጧል፡ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው።

፩ኛ መቋሚያ ።

መቋሚያ ማለት መቆሚያ፤ መደገፊያ ማለት ነው፡ ምክንያቱም በጥንት ዘመን የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ሥርዓት ሁሉ ረጅም ስለ ነበር፤ በቤተ ክርስቲያን ውስጥም የማረፊያ ዘዴ እንደወንበር ያለ አንድም ሌላ መደገፊያ ስላልነበረ ሥርዓቱ ሁሉ እስኪፈጸም ምእመናን ቁመው መቆየት ግድ ስለነበረባቸው በዚህ በመቋሚያው ይደገፉ ነበር፤ በደከሙ ጊዜ የሚጽናኑበት የሚደገፉት የሚቆሙበት ይኸ መሣሪያ በመሆኑ መቋሚያ ተብሏል። ሲደገፉትም እንዲመች ስለታሰበ እንደ

ባለ ያለ የማይገቡ ሌሎች ቅጽ ያለው ሁኖ ተሠርቷል ። ይኸን የመሰለ በምሥራቅ አብ ያተ ክርስቲያናትም እንዲሁ ወንበር ስለ ሌለ ደካማዎቹ የሚመረከቡት የሚያርፉ በት እስታሲዚያ የሚል ይገኛል። ይኸም ቃል የሚያመለክተን አንደኛ እንደ ዓረ ፍት ያለ ከግንቡ ጋር አብሮ የተሠራ ያለዚያም በመቋሚያ ዓይነት የተሠራ እንደነ በራቸው ነው ። ይኸም ዓይነት ነገር ጥንታውያን በሆኑ አብያተ-ክርስቲያናት አሁን ድረስ ይገኛል ። በኛም ቤተ ክርስቲያን ቢሆን ፪ቱ ዓይነት ይገኛሉ ።

መቋሚያው የሚሠራው ከእንጨት ነው። ይኸም ዘንጉም ላይም እንጨት ሲሆን ነው። እንዲሁም ከብር ከወርቅ ፣ ከናስ ፣ ከመዳብ ፣ ከብረት ፣ ይሠራል ። አሁን ድረስ በሁሉም ዓይነት ይገኛል ። አገልግሎቱ ግን ከላይ እንደተናገርነው ለመደገፊያው ብቻ ሳይሆን፤ ለማኅሌቱ መምሪያ፤ መቃኛም ይሆናል ። የማኅሌት መቋሚያ እንዲሁም የማኅሌቱ ሥነ ሥርዓት መምሪያ መቋሚያ ነው። ማኅሌቱ ሲቆም የሚዘመረው፤ ወይም ሲደክሙ የሚደገፉት የሚቆሙበት በመሆኑ መቋ ሚያ ተብሏል ። ይኸውም የዘመኑ የሙዚቃ መሪ እንደ መቋሚያ ያለ ዘንግ ይዞ ሙዚቃውን እንደሚቃኝ የኛም የዜማ መምህራን ሁሉ መሪዎች እንደመሆናቸው የሚይዙት ዘንግ ነው ።

መሪነታው በዚህ በዘንጉ ስለሚቃኝና ስለሚመራ መሪነታ ይሉታል። የሚመ ራና የሚቃኝ ጌታ ማለት ነው። እየዋለ እያደረግን ደብተራው ሁሉ በመምራትም በመመራትም ጊዜ ዘንግ እየያዘ ስለሚጠቀምበት መሪነታው ለስሙ እንጂ በመቋ ሚያው ብቻውን የማይጠቀም ሁኗል፤ ሁኖም ለሁሉም የውዝዋዜ መጥቀሻ መቋ ሚያ ወይም ዘንግ ይባላል ።

የመቋሚያና የዘንጉ አሠራር ግን ትንሽ ለወጥ ያለው ነው። መቋሚያ የሚ ባለው የባላነት መልክ የመደገፊያነት አቅድ ሲኖረው ዘንግ የተባለው፤ ግን የዘንግ ቅርጽ ሆኖ ራሱ ድቡልቡል የሆነ ነው። ስለዚህ በአቋቋም ትምህርት መቋሚያ በማለት ረገታ ዘንግ ይሉታል ። በዚህም መልክ የመቋሚያ ጥቅሙ ፩ኛ ለድካም መጽናኛ ነው። ምክንያቱም በአሁኑ ካህናት ብቻ ሳይሆኑ የወንድ መኳንንት የሴት ወይዘሮች ሁሉ በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ጊዜ እንዳይደክሙ ይደገፉታል ። ፪ኛ ለዜማ መቃኛ ማስተካከያ መዝሙራን ሆኖ ይገኛል ። ስለዚህ የአቋቋሙን ዓይ ነት ለመለየት ዘንጉ ተክሌ ጸናጽሉ ጎንደሬ እያሉ ይወስናሉ። ይኸም የሚያመ ለክተው በማኅሌት ጊዜ መዝሙም በተክሌ አቋቋም የበለጠ ይታይበታልና ።

በዘንግ አወራወር ወይም በዘንግ ዝማሚ ጊዜ የተክሌ አቋቋም በጣም ያም ራል፤ እርሱም አለቃ ገብረ ሐና የሸንቦቆውን ዝማሚ ወይም ውዝዋዜ በነፋስ ፶ይል የሚወዛወዘውን አይተው ከርሱው ወስደው ለልጃቸው ለአለቃ ተክሌ እን ዳስተማሩት ይነገራል ። የሆነው ሆኖ ተክሌውም ጎንደሬውም አቋቋም የዘንግ ዝማሚ ወይም የዘንግ ዝማራ ይገኝበታል ።

የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት በመቋሚያ ብቻ የሚፈጸመው በአጽዋማትና በጎዘን ጊዜ ነው። በተለይም እንደ ዓቢይ ጾም ባለው ጊዜ ነው። መቋሚያውን ከቀኝ ወደግራ ከወዘወዙ ወይም ከዘመሙ በኋላ ወደ ላይ አንስተው ወደታች ይወረውሩታል፤ የዚህም ምሳሌ አለው፤ እርሱውም አይሁድ ክርስቶስን ከሐና ወደቀያፋ፤ ከቀያፋ ወደሐና ከአመላለሱት በኋላ በመስቀል ላይ እንደሰቀሉት ቀጥለውም ከመስቀል አውርደው እንደቀበሩት የሚገልጥ ትምህርት ነው።

፪ኛ ጸናጽል ።

የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ሁሉ ምልጣኑ፣ መዝሙሩ፣ ይኸን የመሰለው ቃለ እግዚአብሔር ሁሉ በዘንግ ወይም በመቋሚያ ከተዘመረ በኋላ ሁልጊዜ ወደጸና ጽል ይገባል። ጸናጽል የተባለው መሣሪያ ራሱ የማረ ድምፅ ያለው ሁኖ መልኩም በልዩ ጌጥ የሚሠራ ነው፤ ተጀመረም የሚባለው በዕብራውያን ነው። እኛም ከዚያው ከዳዊት መዝሙር አግኝተን ከዕብራውያን ሥርዓት ጋር ተቀብለን፣ እንዘምር በታለን፣ እናመሰግንበታለን፣ እርሱም እንዲህ ይላል «ሰብሕዎ በጸናጽል ዘሠናይ ቃሉ» ይኸም ማለት ድምፁ የማረ በሆነ በጸናጽል መሣሪያ አመስግኑ ማለት ነው። በዛሬውም ጊዜ ቢሆን ዘመናዊ የሆነ መሣሪያ በጸናጽል እግር የገባ አለ ምንም ቅርጹ ልዩ ይሁን እንጅ ድምፁ እንደ ጸናጽል የሚንሻሻ ነው። ይኸውም በሥጋዊ ሙዚቃ የሚጠቀሙበት መሣሪያ ነው። የጸናጽል አሠራር በቤተ ክርስቲያን አሁንም ሆነ ያው ዓይነት ሆኖ ከብር፤ ከናስ፤ ከብረት ይህንም ከመሳሰሉ መዓድኖች ነው፤ ባለ ወግና ባለማዕረግ የሆነ ግን ከብርና ከወርቅ የተሠራ ጸናጽል ይይዛል። የሁሉም ድምፅ ለምስጋና በተቃኘው መዝሙር የሚወጣና የሚወርድ ሲሆን፤ የሚንሻሻ ድምፅ ያለው ነው። የእርሱም አጣጣል ፩ኛ ንዑስ፣ ፪ኛ ዓቢይ መረገድ ፫ኛ ለዘብ፤ አንድም መልስ፤ ወረረብ በተባለው ጊዜ የሚገባ መሣሪያ ነው። ጸናጽል ብዙውን ጊዜ የሚውለው ከከበሮ ጋር ነው እንጂ ብቻውን አይሆንም።

፫ኛ ከበሮ ።

ከበሮ የሚባለው መሣሪያ በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሚውል ልዩ ድምፅ ያለው ውስጡ የተፈለፈለ እንጨት ሁኖ በቆዳ የተጠፈረ ነው። እርሱን የመሳሰሉ አታዋ ነጋሪት የተባሉ ለዘፈንና ለአዋጅ መንገሪያ ሁነው ይገኛሉ አሠራራቸውም ተመሳሳይ የሆኑ ናቸው። ልዩነታቸው ግን ከበሮው ፪ት አፍ ያለው ሲሆን፤ ነጋሪቱና አታዋው ደግሞ አንድ አፍ ብቻ ነው፤ እንዲሁም አታዋው መጠኑ አነስ'ያለ ሲሆን፤ ነጋሪቱ ግን ሰፋ ተለቅም ያለ ነው። ሆኖም ለዜማ ለዘፈን ለሙዚቃ መሣሪያነት ሁሉ ይውላል። በሌላው አፍሪካ ሁሉ ይኸ ዓይነት መሣሪያ ይገኛል ጥቅሙ ግን በጣም የተለያየ ነው። ይኸም መሣሪያ በሀገራችን በመዝሙር አገልግሎት እንዲውል የሆነው የአሥራኤል እምነት ወደ

ሀገራችን ከገባበት ጊዜ ጀምሮ ነው ለማለት ይቻላል ፤ ምክንያቱም በዳዊት መዝሙር ሰብሕዎ በከበሮ ወበትፍሥሕት የሚል አገላለጥ ስለሚገኝ ይህንኑ በመከተል ጥንታውያን አባቶች ሲጠቀሙበት እንደነበር የታወቀ ነው ። የከበሮው አመታት ጸናጽልን ተከትሎ የሚሔድ ነው ፤ እርሱም ብዙ ጊዜ ወደ ደስታ የሚያመራ ስለሆነ ፤ በታላላቅ አጽዋማትና በልዩ ጎዘን ጊዜ አይመታም ፤ ከዚህ በላይ የገለጥናቸው የምስጋና መሣሪያዎች ሁሉ ብዙ ጊዜ የምንጠቀምባቸው እኛ ኢትዮጵያውያን ብቻ ነን ፤ ሁኖም ዓይነቱ ለየት ይበል እንጅ ሌሎችም መሣሪያዎች አሏቸው ፤ በኛም ቤተ ክርስቲያንም ቢሆን እነዚህን መሣሪያዎች ለምስጋና ብቻ እንጅ ለቅዳሴ ተግባር አናውለቸውም ፤ እንዲያውም በገዳም ጸናጽልና ከበሮ ለአገልግሎት ፈጽመው አይገቡም ።

ልዩ አስተያየት ።

፩- የአቋቋም የትመጣና መቼ ተጀመረ፣ የሚባለው አስተያየት ውሳኔ የሌለው ሐተታ ነው ። ሆኖም ከግራኝ ወረራ በኋላ መሆኑንና በጎንደር ዘመነ መንግሥት መሆኑን የሚገልጥ አስረጅ ይኸ ሞያ ተስፋፍተ የሚገኝ በጎንደርና በአካባቢው ብቻ ነው ።

፪- የቋቋም ሞያ ከምስጋናው ይልቅ የታይታ የጭፋሮ መልክ ይታይበታል በዚህም ሞያ የሠለጠኑት የኩራት መልክ ይታይባቸዋል ።

፫- ይኸ ዓይነት አገልግሎት በብዙ ገዳማት አይፈጸምም አይፈለግም ፤ ምክንያቱም ዓለማዊን ስሜት ስለሚያስከትል ነው ።

ጥንታዊ የኢትዮጵያ ሥርዓተ ትምህርት ።
ከሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማርያም ወርቅነህ ።